

ДО 155-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ІВАНА ФРАНКА (1856–2011)

УДК 007 : 304 : 001

НЕПРОЧИТАНИЙ ГЕНІЙ (полемічні міркування на ювілейні теми)¹

Богдан Тихолоз

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail: journft.franko@lviv.ua*

Автор розкриває універсалізм генія Івана Франка, вказує на невикористане (бо невичитане-незнане) значення різного роду його творчих надбань для національного українського й загальнолюдського поступу. Окреслює перспективи франкознавчої науки.

Ключові слова: Іван Франко, геній, універсалізм, «непрочитаність Франка», франкознавство.

Ювілейні вшанування класиків мають свої канони.

Про ювіляра (переважно покійного) раптом організовано згадують владоможці. Комунальники кавалерійськими темпами латають «ювілейні» дахи й дороги (зазвичай лише в місцях, які з цієї okazji відвідають найвищі посадовці), скоропостижно відмивають від бруду пам'ятники та меморіальні дошки. Нацбанк карбує пам'ятні монети, а пошта друкує марки.

На урочистих академіях гримлять оркестри, вибухає феєрверк красивих фраз, хрестоматійних цитат та полум'яних закликів, які, за великим рахунком, нікого ні до чого не зобов'язують.

Проте за шумними словесними потоками часто-густо не видно самого ювіляра. У святочній екзальтації забуваємо про людину, яку вшановуємо. Живу людину, – навіть якщо йдеться про померлих.

До творчої спадщини звеличуваних за ювілейними клопотами здебільшого так і не доходять руки.

Ушанований класик чи то скрушно, чи то іронічно поглядає на своїх покликаних і непокликаних адептів із портрета, який відтак дбайливо переховують в заплівоженій реквізитній – до наступного ювілею.

©Тихолоз Б., 2012

¹ В основу статті покладено доповідь, виголошену на Урочистій академії, присвяченій 155-річчю від дня народження Івана Франка (Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької, 20 вересня 2011 р.).

Та ювілеї минають, а проблеми залишаються.

Відкриті питання волають про відповідь. Цілком конкретні й прості (втім, лише позірно) питання: кого вшануємо? Чому? За що? Навіщо?

* * *

...Цьогоріч Україна відзначила (чи радше відбула...) 155-річний ювілей Івана Франка. Відбулися урочисті святкування у Львові та Нагуєвичах (не без скандалів із політичним присмаком). Львівський літературно-меморіальний музей письменника отримав статус національного [15], окремі культурні діячі – високі нагороди.

Щоправда, святковий настрій трохи попустило повідомлення про те, що Держкомтелерадіо відмовилось фінансувати видання додаткового тому до 50-томного зібрання творів письменника [5; 6]: вочевидь, на державні кошти знайшлися більш гідні претенденти, ніж якийсь там «галіцкій пісатель». Але ця новина, здається, обурила хіба що фахівців-франкознавців, кількох патріотичних політиків та нечисленну інтелігенцію.

Суспільство залишилось байдужим до долі спадщини свого генія і пророка.

І знову пригадалися, як завше, актуальні Лессінгові слова про іншого класика: «Хто не хвалить Клопштока? Та чи кожен його читає? Ні. Ми прагнемо, щоб нас менше величали, зате ретельніше читали!»² [19].

Чи читаємо ми Франка? Чи знаємо? Чи розуміємо його?

Урешті, ті 155 років, які минули з дня народження письменника, й особливо 95 років від часу його відходу у вічність – це були роки з Франком чи без Франка?

Скромні погруддя, меморіальні дошки та величні монументи, назви десятків установ, вулиць і цілих населених пунктів, сотні франкознавчих праць, тисячі видань творів письменника, сотні тисяч підручників і хрестоматій, нарешті, мільйони 20-гривневих купюр – усе це, здавалося б, свідчить про те, що Франко – тут, з нами – був, є і буде.

Та чи можемо з певністю сказати, що за 155 років, що минули од часу Франкових уродин, збагнули таємницю його величі (чи, іншими словами, геніальності)?

Мабуть, не помилюся, якщо стверджу: і сьогодні перед нами все ще стоять непрості питання: хто він, Іван Франко? Чим завдячуємо йому ми, сьогоднішні? Нарешті, в чому полягає славетна *величність Франкова*?

* * *

Уже на своїх сучасників письменник справляв враження «великого астрального тіла, що гріє всю Україну, а світить далеко даліше» [17, с. 284]. Із часової дистанції ця грандіозна постать не меншає, а навпаки, дедалі вивищується – і не дальшає, а дедалі ближчає до нашої сучасності.

Що Франко – геній, відчували вже його ровесники, ще далекого 1885

² Пор. німецькомовний оригінал відомої епіграми Готгольда Ефраїма Лессінга «До читача» («Die Sinngedichte an den Leser», 1751 р.): «Wer wird nicht einen Klopstock loben? / Doch wird ihn jeder lesen? – Nein. / Wir wollen weniger erhoben, / Und fleißiger gelesen sein».

року повеличавши його – тоді ще навіть не 30-річного рудовусого парубка! – *українським Мойсеєм*, покликаним вивести своїх земляків із «духоти», «як Мойсей Ізраїля із дому роботи» [4, с. 406]. І це за 20 років до написання славетної філософської поеми «Мойсей» – другого «Заповіту» українського народу (за визначенням Юрія Шереха-Шевельова [18])! І хоча, через свою скромність, Франко не раз відрікався од цього високого, але обтяжливого титулу, його геніальність не підлягає жодному сумніву.

Саме поняття «геній» девальвувалося в нашу «фельетонну добу» (за формулою Германа Гессе), коли його стали прикладати до поп-ідолів масової культури. Теперішні діти здебільшого прагнуть стати не геніями, а олігархами. Та й сьогодні маємо всі підстави визнати, що Іван Франко – це рідкісний у світовому контексті й унікальний – в українській історії приклад *універсального генія* [10].

Важко віддати перевагу Франкові-письменникові, науковцеві чи публіцистові: адже це нероздільні іпостасі цілісної творчої особистості, яка реалізувала власний потенціал одразу в багатьох галузях культури і в кожній із них залишила нестертий слід, виявивши хист новатора та темперамент «вічного революціонера».

Франко-письменник – не лише перший український професійний літератор, що заробляв на життя пером, а найвидатніша постать пошевченківської доби, творець літературного процесу другої половини XIX століття, який вершинними своїми здобутками сягає обріїв століття XX [11].

Франко-вчений – це справжній український *Doctor universalis*, якого за безпрецедентну широчінь зацікавлень, багатогранність та міждисциплінарність досліджень ще за життя називали «академією наук» та «університетом» в одній особі [13].

Франко-публіцист – не звичайний «денникар», а літописець та організатор громадського життя Галичини, лідер першої української політичної партії та глибокий соціальний мислитель. У своїх численних виступах «на злобу дня» він дав нам високу «школу політичного думання»³.

Жоден із діячів нашої культури не може зрівнятися з ним за всебічністю інтересів, енциклопедичністю знань та продуктивністю праці.

У нашій культурній та інтелектуальній історії Франко став не просто «другим після Шевченка» (чи то пак «галицьким Шевченком»), а українським Аристотелем та Леонардо Да Вінчі, Вольтером і Гете, ставши в один ряд із найбільшими геніями людства.

Тим самим він закарбував своє ім'я не тільки до літопису національного поступу, а й до золоті книги надбань людської цивілізації загалом.

* * *

У цих високих атестаціях немає жодного перебільшення чи тим паче ювілейної компліментарності, лише констатація факту. Проте існує нагальна потреба транспонувати поняття Франкової величі з рівня інстинкту (культу) – на рівень інтелектуальної рефлексії (розуміння).

І цей обов'язок лежить насамперед на франкознавчій науці. За понад столітню свою історію вона нагромадила тисячі високовартісних праць, та й досі стоїть перед глобальними і від того не менш нагальними завданнями.

³ Див. докладніше: Нечиталюк; Здоровега.

На мою думку, нашому франкознавству слід облишити безплідні схоластичні дискусії: Каменяр Франко чи не Каменяр⁴, рівно ж як і не завжди делікатне копірвання в тайниках його психофізіологічної структури.

Звісно, обивателеві завше цікаво, на які болячки геній слабував чи в яких панночок закохувався. Проте порпання в інтимному житті письменника аж ніяк не замінить глибинного осягнення його спадщини та практичного засвоєння його духовних заповітів. Академічна наука про Франка має вийти на якісно новий рівень пізнання секретів його творчості та наблизитися до розуміння філософського й політичного світогляду генія – в усій його масштабності й актуальності.

Час вирости з дріб'язкового причинкарства, а замість передчасних претензійно-зарозумілих енциклопедичних потуг нарешті виконати свій прямий і найголовніший обов'язок – обов'язок перед Франком, Україною й світом – підготувати й видати *Повне зібрання творів* письменника-мислителя (загальний обсяг якого, за приблизними попередніми підрахунками, може сягнути понад 100 томів)⁵.

Доки це першочергове завдання не буде виконано – нехай і зі столітнім запізненням – марна справа вести мову про світову велич Франка та світове значення його творчості. Щоб обґрунтовано судити про це, насамперед *даймо Франка світові* – цілісного, необкраяного і несфальшованого.

Доки це не буде зроблено, для більшості наших земляків він залишатиметься хіба що впізнаваним обличчям із 20-гривневої купюри та засмалцьованої шкільної хрестоматії, а для іноземців у кращому разі буде камінним пам'ятником невідомому поету екзотичної нації.

⁴ De facto дискусію навколо коректності ідентифікації Франка як «Каменяра», адекватності цієї символічної ролі (персони) його питомій особистісній сутності (самості) в українському літературознавстві започаткувала Т. Гундорова (див., зокрема: *Гундорова Т.* Франко – не каменяр. – Мельборн: Університет ім. Монаша. Відділ славістики, 1996. – 153 с.; *Йі-таки.* Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. – К.: Критика, 2006. – 352 с.; *Йі-таки.* Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду. – К.: Либідь, 2006. – 360 с., іл.). Діаметрально протилежну точку зору на цю проблему обстоює Т. Салига (див.: *Салига Т.* Франко – Каменяр. – Ужгород: Гражда, 2007. – 128 с.). На моє глибоке переконання, істина, як завжди, лежить посередині: між крайнощами, задекларованими однаково редуکتивними й надміру категоричними формулами: «Франко – Каменяр» і «Франко – не Каменяр». Зрештою, лише власне ім'я творця може бути «спільним знаменником» усіх його багатоманітних творчих іпостасей, і кожна – хай навіть найефектніша – формула неодмінно слабуватиме на хворобу збіднення і спрощення цього унікального людського феномена. На наше глибоке переконання, *великого* Франка можна збагнути лише як *складного* Франка. Докладніше про нашу позицію з цього приводу див., зокрема: *Тихолоз Б.* Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії. – С. 7–16, 146–151; *Тихолоз Б.* Іван Живий, Невідомий // *Франко І.* Профілі й маски. – С. 3–26, зокрема с. 10–14, 21–25.

⁵ Див. додаток 1

Слід відкинути набір дрібничкові комплекси та амбіції, позбутися страху неготовності, який паралізує волю й унеможливорює продуктивну діяльність, та спокутувати нашу історичну провину перед Франком – не галасливими фразами, а ненастанною працею.

Працею над Франковою спадщиною, над собою, над теперішнім і майбутнім України.

* * *

...Цьогорічний серпень був щедрим на знаменні дати. 155-річчя Івана Франка збіглося з 20-річчям української незалежності (чи, точніше, відновлення нашої державності)⁶.

Проте мені здається, що ми лише наближаємося до справжнього Франка. І лише йдемо до справжньої незалежності: не стільки політичної, скільки духовної. «Бо незалежність політична взагалі нічого не значить порівняно з внутрішнім соціальним рабством, – писав 22-літній письменник у ранній хронологічно, проте зрілій інтелектуально своїй праці. – Яка користь буде для нашого народу з того, що наші податки замість росіянина чи пруссака буде брати і витрачати уряд, який складається з наших власних панів, що дбають так само як росіянин і пруссак лише про самих себе, а не про благо народу?» [16].

Сьогодні, коли відбували ювілейні святкування, ці питання стоять перед нами не менш гостро, ніж тоді, коли вперше лягли на папір з-під Франкового чесного пера.

Тож для мене Франко – це провісник України по-справжньому незалежної.

Іншої України, яку нам ще тільки належить створити.

України, яка має ґрунтовну європейську освіту, а проте не забуває свого коріння.

України, яка вільно розмовляє багатьма чужими мовами, а проте найбільше любить і шанує свою, рідну.

України, яка не декларує себе «найпрацьовитішою нацією у світі» та не висуває претензії на власну винятковість, а наполегливою, розумною й доцільною працею утворює свою самобутність та самостійність, щоденно зміцнює свій добробут та захищає свою гідність і свободу.

Приклад саме такої праці дає нам сам Франко – справжній *український self-made man*, людина, яка зробила себе сама – всупереч умовам та оточенню.

Тому Франкова історія – не стільки історія життєвої трагедії, скільки героїчна історія *творчого успіху*, перемоги інтелекту над обставинами, духу над матерією.

«Чи побіди довго ждати? / Ждати довго!» То й не жди ж! / Нині вчися побіждати, / Завтра певно побідиш», – читаємо у «Великих роковинах» (1898) [16, Т. 52].

Переконаний: настав час українську історію й культуру розглядати не в парадигмі поразки, а в *парадигмі успіху (перемоги)*. Попри песимістичні настрої, нав'яні бездумними, а часом і злочинними іграми духовних пігмеїв і геростратів, треба нарешті змінити оптику. І, поглянувши в дзеркало свого

⁶ Пор. слушну пропозицію відзначити наступного року 1160-річчя Української Держави.

минулого, побачити там не жалісливу жертву хронічного програшу, а певну себе, вповні сформовану й зреалізовану творчу особистість, якій є, чим пишатися, і яка знає, що робити далі.

Тільки так можна відкрити перед собою вікно майбутнього, а не навіки причинити віко історичної домовини.

Перефразовуючи Володимира Винниченка, стверджу: прийшов час читати історію без броду. І насамперед – читати Франка.

Бо справжній Франко, як і півстоліття тому, – незнаний, невизнаний, непрочитаний.

* * *

Непрочитаність Франка – невтішний діагноз нашій інтелектуальній оспалості та історичній безвідповідальності. Адже, попри номінальну *присутність* Франка в нашому житті, те, що його творча спадщина досі залишається не тільки не осмисленою, а навіть не виданою в повному обсязі, означає його фактичну *відсутність* в духовно-культурному просторі сучасної України. І ніякі формально-ритуальні «вшанування пам'яті» не компенсують цієї кричущої відсутності *пророка у своїй Вітчизні*.

Відомо, що Франко за життя не любив ювілеїв, тож навряд чи йому особливо сподобались би й посмертні вшанування. Для цього він був надто скромною людиною. «Я взагалі не охочий до всяких роковин», – писав у листі до Миколи Сумцова від 10 вересня 1906 року [16, Т. 50]. Він прагнув бути не пошанованим чи тим паче звеличеним, а *почутим і зрозумілим*.

Упевнений: Франка не треба звеличувати, бо він великий і без нас. Його треба читати, читати якомога частіше, уважніше й глибше. Відтак – мірою власних спромог – відчувати й розуміти. Не бучні ювілейні святкування, не щорічні панахиди й урочисті академії і тим паче не гранітні, мармурові чи бронзові пам'ятники потрібні Франкові. Його втомлена, проте світла душа вже давно десь далеко звідси – можливо, вона тихо й неквапливо розмовляє з Богом, а може, сперечається з Ним, і далі вболіваючи за Україну і нас, нині суцільних... Проте його буремний дух – із нами довіку.

І тому найкращим пам'ятником Франкові буде осягання його грандіозної спадщини та втілення в життя його духових заповітів – таких, здавалося б, простих для розуміння і водночас таких складних для виконання: не боятись, не мовчати, говорити правду, любити Батьківщину, життя і людей, бути вільним, бути собою, вірити в силу духа і якомога краще робити свою роботу.

* * *

...26 листопада 1915 року віденський професор, отець доктор Йосиф Застирець, звернувся з листом до Нобелівського комітету, у якому розповів про «найбільшого українського і одночасно слов'янського поета і вченого», «великого провідника свого народу, міжнародного генія» – Івана Франка [9, с. 406-408].

Проте за півроку Франка не стало. Він помер у власному будинку у Львові, знесилений тяжкою хворобою, переслідуваний голосами ворожих духів, зовсім самотній. Похований був на Личаківському цвинтарі, у чужому гробівці й позиченій сорочці.

Тож його друзі-іноземці мали підстави дорікати товаришам-українцям, що ті «не гідні <...> були мати між собою таку людину, як Франко, коли не вміли краще дбати про нього за його життя і по його смерті» [7, с. 551].

Франко так і не став Нобелівським лауреатом. Упав на шляху, на порозі землі обітованої, не вступивши до неї, немов пророк Мойсей – до омріяної Палестини. Невблаганна смерть виявилась прудкішою од світового визнання, забравши з собою Франка – напередодні визвольних змагань ХХ століття.

Та чи змаліла від того ця постать? Чи втратив сенс її «духово-інтелектуальний подвиг»?

Питання риторичні, бо справжня велич вимірюється не відзнаками й нагородами, а гравітаційною силою духа, спроможного променювати крізь час і простір – у безвість віків. Духа, напнутого, мов тятива, – поміж землею і небом.

...Понад періоди, напрями й стилі здійснюється в культурній історії України мойсеївська постать Франка, що творить цілу франківську епоху. Епоху, яка не завершується з відходом письменника у вічність, а проростає в майбутнє.

Пізнавати Франка для нас, українців, означає пізнавати себе, своє минуле і своє майбутнє.

Адже Франко – за його власною поетичною формулою – *«пролог, не епілог»*. Це не лише славна минувшина України, а її жива сучасність та шлях у гідну будучність.

Він став не лише українським Мойсеєм, а й апостолом Молодої України – самостійної, соборної, вільної, незалежної. Культурним героєм-деміургом, який об'єднує всіх українців, незалежно від місця їхнього народження, і водночас будівничим «золотих мостів зрозуміння і спочування» між Сходом і Заходом, Україною й світом.

Його колосальна спадщина – не «музей покинутих секретів», укритий архівним пилом, а відкритий простір інтелектуального пошуку та національного самоствердження «у народів вольних колі».

Немов стріла у вічність – Франкові твори, послання до нащадків, заповіді й дороговкази, писані на скрижалях національного буття кров'ю огненного серця: «Ще момент – і прокинуться всі / З остовпіння тупого, <...> / Із номадів лінивих ся мить / Люд героїв сотворить» («Мойсей», 1905).

Читаймо.

Ми ще маємо шанс стати нацією героїв.

Список використаної літератури

1. Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду. – К.: Либідь, 2006. – 360 с., іл.
2. Гундорова Т. Франко – не каменярь. – Мельбурн: Університет ім. Монаша. Відділ славістики, 1996. – 153 с.
3. Гундорова Т. Франко не Каменярь. Франко і Каменярь. – К.: Критика, 2006. – 352 с.
4. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко і його спільнота (1856–1886). – К.: Критика, 2006. – С. 406.
5. Держкомтелерадіо відмовилось видавати заключний том повного зібрання творів Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ridna.ua/p/derzhkomteleraudio-vidmovylos-vydavaty-knyhu-franka-z-nahody-joho-155-ji-richnytsi/>

6. Книгу «історика» Толстоухова про Харцизьк видадуть замість Івана Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/short/2011/09/22/55984/>
7. Роздольська О. Спогад про поета // Спогади про Івана Франка / Упоряд., вступ. стаття і прим. М. І. Гнатюка; Худож. оформл. Б. Р. Пікулицького. – Львів: Каменяр, 1997. – С. 551.
8. Салига Т. Франко – Каменяр. – Ужгород: Гражда, 2007. – 128 с.
9. Сулима М. Україна і Нобелівська премія з літератури // Сулима М. Книжниця у семи розділах: Літ.-крит. статті й дослідження. – Київ: Фенікс, 2006. – С. 406–408.
10. Тихолоз Б. Таємниця Франкової величі (Секрети універсалізму) / Богдан Тихолоз // Дивослово. – 2011. – № 10. – С. 44–48.
11. Тихолоз Б. Іван Живий, Невідомий / Богдан Тихолоз // Франко І. Украдене щастя / Іван Франко; худож.-оформлювачі Б. П. Бублик; В. А. Мурликін; упоряд., вступ. стаття, коментарі, пояснення слів Б. С. Тихолоза. – Харків: Фоліо, 2011. – С. 3–26.
12. Тихолоз Б. Іван Живий, Невідомий // Франко І. Профілі й маски. – С. 3–26.
13. Тихолоз Б. Іван Франко – Doctor universalis / Богдан Тихолоз // Каменяр. – 2011. – № 6 (червень). – С. 1–2.
14. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії. –
15. Указ Президента України № 875/2011 від 23 серпня 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13914.html>
16. Франко І. Я. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1976–1986.
17. Черемшина Марко. Фрагмент моїх споминів про Івана Франка // Спогади про Івана Франка / Упоряд., вступ. стаття і прим. М. І. Гнатюка. – Львів: Каменяр, 1997. – С. 284.
18. Шерех Ю. Поза межі можливого. Другий «Заповіт» української літератури [1967] // Франко І. Мойсей / Ред. і ст. Ю. Шевельова; фронтиспіс й ініціали О. Кульчицької; мист. оформл. Я. Гніздовського; тех. ред. І. Замші. – Нью-Йорк, 1968. – С. 105–129.
19. Gotthold Ephraim Lessing. Sinngedichte [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://de.wikisource.org/wiki/Die_Sinngedichte_an_den_Leser

UNREAD GENIUS
(controversial policy considerations on the anniversary theme)

Bogdan Tyholoz

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, Lviv, 79044, Ukraine,
e-mail: journft.franko@lviv.ua*

The author reveals the universality of genius of Ivan Franko, indicates an unused (because unread-hidden) meaning all sorts of his creative achievements for the national Ukrainian and human development. Outlines perspectives I. Franko's science.

Keywords: Ivan Franko, genius, universalism, frankoznavstvo.

НЕПРОЧИТАННЫЙ ГЕНИЙ
(полемические рассуждения на юбилейные темы)

Богдан Тихолоз

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, Львов, 79044, Украина,
e-mail: journft.franko@lviv.ua*

Автор раскрывает универсализм гения Ивана Франко, указывает на неиспользованное (поскольку непрочитанное-неизвестное) значение различного рода его творческих достижений для национального украинского и общечеловеческого развития. Определяет перспективы науки, объектом которой являются труды Ивана Франко.

Ключевые слова: Иван Франко, гений, универсализм, «непрочитанность Франка», франкознавство.

Стаття надійшла до редколегії 23.12.11

Прийнята до друку 10.01.12

ПОВНЕ ЗІБРАННЯ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА (науково-видавничий проект)

Обґрунтування доцільності виконання проекту

Іван Франко (1856–1916) – не просто один із видатних українських культурних діячів XIX – початку XX ст., а універсальний геній, багатогранний письменник, перекладач, учений, публіцист, політик та громадський активіст, діяльність якого має не лише національне, а й загальнолюдське значення.

Творча спадщина Франка колосальна в кількісному (за попередніми підрахунками, понад **6 тисяч** творів!) та феноменальна в якісному вимірі; вона безпрецедентно широка, багата й розмаїта за жанровим, проблемно-тематичним, ідейним діапазоном та не має прямих аналогів у світовій культурі.

Відтак **Повне зібрання творів Івана Франка** (далі ПЗТ) – справа не лише загальнонаціональної ваги, а й усесвітнього значення.

Мета проекту – зібрати, упорядкувати, науково прокоментувати та опублікувати (в традиційній паперовій та електронній формах) усі відомі твори Івана Франка (літературно-художні, наукові, публіцистичні, епістолярні, автобіографічно-мемуарні тощо), у тому числі незавершені, усі їхні редакції й варіанти, начерки, плани, фрагменти, дрібні нотатки й примітки, дарчі написи і маргіналії, а також документи, що стосуються життя і творчості письменника-мислителя (текстові та іконографічні).

Виконання цього проекту засвідчить не лише видатну особисту роль Івана Франка в українській та світовій історії як надзвичайно продуктивного культурного та громадсько-політичного діяча, а й невичерпний інтелектуальний та культуротворчий потенціал українського народу загалом.

Крім того, слід наголосити, що наукові та суспільно-політичні ідеї й концепції Івана Франка (культурологічні, літературно-естетичні, політологічні, соціологічні, економічні, історичні, філософські) мають важливе значення для розуміння актуальних проблем та перспектив розвитку сучасної України.

Тож реалізація проекту ПЗТ – це невідкладна потреба нашої сучасності й обов'язок перед минулим і майбутнім нашої держави.

Значення ПЗТ:

- франкознавче;
- літературно-естетичне;
- наукове (мульти- та інтердисциплінарне);
- загальнокультурне;
- суспільно-політичне;
- історичне.

Перспективи реалізації проекту

Проект ПЗТ через свою масштабність, складність і далекосяжність реальний до виконання лише як державний міжінституційний проект (із залученням додаткових спонсорських коштів).

Жодній окремій особі чи навіть інституції не під силу самотужки здійснити цей намір.

Осередком виконання проекту має закономірно стати Львів – місто Івана Франка, у якому він прожив більшу частину свого свідомого життя, де зосереджено більшість дослідників-франкознавців та, значною мірою, сформовано джерельну, інституційну та кадрову базу ПЗТ (насамперед у Львівському національному університеті імені Івана Франка, установах НАН України, зокрема новоствореному Інституті Івана Франка, а також громадських науково-просвітницьких організаціях – Науковому товаристві імені Шевченка та Міжнародній асоціації франкознавців).

Проте реалізація цього масштабного проекту неможлива без діяльної підтримки столичних установ – передусім центральних органів державної влади та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, де у відділі рукописних фондів і текстології зберігаються архів та особиста бібліотека Івана Франка.

Головні установи – співвиконавці проекту:

- Львівський національний університет імені Івана Франка;
- Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України;
- Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України;
- Інститут Івана Франка НАН України;
- Інститут українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України;
- Інститут народознавства НАН України;
- Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка.

Лише за умови ефективної співпраці усіх цих установ, належного фінансування та державної підтримки видання ПЗТ може бути здійсненим.

Очевидно, існує також необхідність у створенні єдиного координаційного центру франкознавчих досліджень (на базі однієї зі згаданих вище інституцій; можливо, Львівського національного університету імені Івана Франка).

Етапи виконання проекту, орієнтовна структура та обсяг видання

Основні етапи виконання проекту:

- 1) підготовчий;
- 2) формування корпусу текстів;
- 3) упорядкування текстів та наукового апарату ПЗТ;
- 4) науково-видавничий.

Докладну характеристику змісту етапів, їхніх стадій, хронологічних меж, завдань та очікуваних результатів викладено в *додатку 1*.

Орієнтовна структура ПЗТ включає в себе всю творчу спадщину Івана Франка:

- 1) художню;
- 2) наукову й публіцистичну;
- 3) епістолярну, автобіографічно-мемуарну та документальну.

Серії та підсерії, що належать до цих категорій, перелічено в *додатку 2*. Передбачено також довідкові томи.

Приблизний прогнозований обсяг видання ~ **100 томів**.

Етапи виконання проекту

Назви етапів та їхніх стадій	Терміни виконання (рр.)	Очікувані результати
Етап 1. Підготовчий	2012–2016	
1.1. Організація та проведення науково-практичної конференції «Наукові засади та структура Повного зібрання творів Івана Франка»	2012	Ухвала конференції та науково-практичні рекомендації упорядникам ПЗТ
1.2. Формування редакційної колегії та колективу виконавців проекту (упорядників ПЗТ)	2012–2016	Затверджений особовий склад редакційної колегії та колективу виконавців проекту (упорядників ПЗТ)
1.3. Розробка та затвердження текстологічних та мовно-правописних засад ПЗТ	2012	Інструкція для упорядників ПЗТ «Текстологічні та мовно-правописні засади ПЗТ»
1.4. Укладання повної бібліографії друкованих творів Івана Франка (на підставі верифікації, уточнення та доповнення існуючих покажчиків)	2012–2016	Повна бібліографія друкованих творів Івана Франка
1.5. Укладання анотованого покажчика рукописів Івана Франка (Фонд 3 Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України) та списку недрукованих творів Івана Франка	2012–2016	Анотований покажчик рукописів Івана Франка; список недрукованих творів Івана Франка
1.6. Укладання проспекту ПЗТ	2016	Прспект ПЗТ
Етап 2. Формування корпусу текстів	2016–2021	
2.1. Виготовлення електронних копій друкованих та рукописних творів Івана Франка (цифрове фотокопіювання та сканування)	2016–2018	Електронні копії друкованих та рукописних творів Івана Франка
2.2. Розташування електронних копій друкованих та рукописних творів Івана Франка он-лайн (на спеціально створеному інтернет-порталі)	2016–2018	Інтернет-портал «Іван Франко» (творча спадщина он-лайн: електронні копії-зображення)
2.3. Розпізнавання, мовно-правописне редагування та коректура текстів друкованих та рукописних творів Івана Франка (за електронними копіями)	2016–2021	Інструкція для упорядників ПЗТ «Текстологічні та мовно-правописні засади ПЗТ»

2.4. Розташування повнотекстових версій творів Івана Франка он-лайн (на спеціально створеному інтернет-порталі)	2016–2021	Інтернет-портал «Іван Франко» (творча спадщина он-лайн: повнотекстові версії)
Етап 3. Упорядкування текстів та наукового апарату ПЗТ	2016–2026	
3.1. Попереднє упорядкування та видрук усіх текстів ПЗТ (відповідно до Проспекту видання)	2016	Видрук усіх текстів ПЗТ (для внутрішнього користування)
3.2. Переклади українською мовою чужомовних текстів та фрагментів	2016–2017	Українськомовні версії чужомовних текстів та фрагментів
3.3. Контрольна звірка текстів ПЗТ за рукописами та першодруками	2016–2021	Вивірені остаточні версії текстів ПЗТ
3.4. Написання приміток та коментарів до текстів ПЗТ	2016–2021	Примітки та коментарі до текстів ПЗТ
3.5. Укладання допоміжних покажчиків до окремих томів ПЗТ	2016–2021	Допоміжні покажчики до окремих томів ПЗТ
3.6. Упорядкування ілюстративних матеріалів до ПЗТ	2016–2021	Ілюстрації до ПЗТ
Етап 4. Науково-видавничий	2021–2026	
4.1. Розробка макету та художнього оформлення електронного та паперового видань ПЗТ	2021–2026	Макет та художнє оформлення
4.2. Комп'ютерна верстка	2021–2026	Верстка окремих томів
4.3. Літературне редагування та коректура	2021–2026	Остаточний, виправлений текст томів ПЗТ
4.4. Укладання довідкових томів (зведених покажчиків)	2021–2026	Довідкові томи
4.5. Рецензування окремих томів та видання в цілому	2021–2026	Рецензії на ПЗТ
4.6. Видання електронної версії ПЗТ (на цифрових носіях)	2021–2026	Електронна версії ПЗТ
4.7. Видання традиційної паперової (книжкової) версії ПЗТ	2021–2026	Традиційна паперова (книжкова) версія ПЗТ
4.8. Презентації та громадське обговорення ПЗТ в Україні та поза її межами	2021–2026	Презентації; громадський резонанс ПЗТ

Орієнтовна структура Повного зібрання творів Івана Франка

Приблизний обсяг видання ~ 100 томів.

Художня спадщина (~ 30–35 томів)

Серії та підсерії:

- Оригінальна поезія
- Художня проза
- Драматургія
- Художні переклади
- Поетичні переклади
- Переклади художньої прози та драматургії

Наукова й публіцистична спадщина (~ 50–60 томів)

Серії та підсерії:

- Фольклор та народознавство
- Бібліографія, книгознавство, джерелознавство
- Літературознавство і критика
- Літературна теорія й методологія
- Літературна медієвістика
- Нова українська література
- Зарубіжні літератури та компаративістика
- Мовознавство. Перекладознавство
- Мистецтвознавство
- Музикознавство
- Театрознавство
- Праці про інші види мистецтв
- Релігієзнавство
- Історія
- Педагогіка та історія освіти
- Краєзнавство. Описове природознавство
- Економіка, статистика й соціологія
- Правознавство
- Філософія й політологія
- Публіцистика
- Наукові переклади

*Епістолярна, автобіографічно-мемуарна
та документальна спадщина (~ 10–20 томів)*

Серії та підсерії:

- Листування
- Листи Івана Франка
- Листи до Івана Франка
- Автобіографічні та мемуарні матеріали
- Записні книжки, нотатки, дарчі та власницькі написи, маргіналії
- Каталоги особистої бібліотеки Івана Франка, які склав він сам
- Документи
- Іван Франко в документах та ділових паперах
- Іван Франко на фотографіях
- Іван Франко на прижиттєвих портретах

Довідкові томи (зведені покажчики, бібліографія тощо)